עד שיבלע בבשרה יכול נגע במקצת חתיכה יהא כולו פסול ת"ל יגע הנוגע פסול הא כיצד (א)חותך את מקום שבלע (ב)בבשרה ולא בגידין ולא בעצמות ולא בקרנים ולא בטלפים (ג)[1]יקדש להיות כמוה הא כיצד אם פסולה היא תפסל [ואם] כשרה היא תאכל כחמור שבה א] אמאי וניתי עשה ולידחי את לא תעשה אמר רבא אין עשה דוחה את לא תעשה שבמקדש שנאמר ב] (ג)[2]ועצם לא תשברו בו ר"ש בן מנסיא אומר אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח אמאי ניתי עשה ולידחי את לא תעשה אלא ג] אין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש רב אשי אמר יקדש עשה הוא ד] (ג)ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה אשכחן חטאת דמתקדש ה] בבלוע שאר קדשים מנלן (ד)אמר שמואל משום ר"א (ג)[3]זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים [לעולה] כי עולה מה עולה טעונה כלי אף כל טעונה כלי מאי כלי אילימא ו] מזרק בשלמי ציבור נמי כתיב בהו [4]ויקח משה חצי הדם וישם באגנות (ה) אלא (ו)דסכין ז] ועולה גופה מנלן דכתיב [5]וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת והתם עולה הוא דכתיב [6]ויעלהו לעולה תחת בנו מה מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה אף כל אינם נאכלין אלא לזכרי כהונה ח] מאי היא אי חטאת ואשם בהדיא כתיב בהו [7][8]כל זכר בכהנים ט] יאכלנו ואי שלמי ציבור מריבויא דקרא אתי [9]בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו (ז)(ח)לימד על שלמי ציבור שאינן נאכלין אלא לזכרי כהונה תנאי היא

עד שיבלע. כגון המחתך שומן חטאת וסך ממנו צלי של שלמים ונבלע בו ומכאן אנו למידים (פסחים מה.) היתר מצטרף לאיסור בקדשים ואין ללמוד מכאן טעם כעיקר שאין זה טעם אלא ממש: **תאכל כחמור שבה.** שהרי יש בה עכשיו שני מינין וכחומר שבשניהם תיאכל: **אמאי.** תיפסל משום האי פורתא: **ניתי עשה.** דואכלו אותם [שמות כט] דכשירה: **ולידחי לא תעשה.** דלא תאכל דפסולה ואע"ג י] דליכא לא תעשה באכילת פסולין כדאמרינן בפסחים בכל שעה (דף כד.) כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו: **ניתי עשה ולידחי.** ניתי עשה דאכילת מוח דכתיב [שמות יב] ואכלו את הבשר בלילה הזה: **ואם כשרה.** הוקשו כולן זה לזה ללמוד זה על זה יא] לכך הוקשו כולן לעולה דמה עולה טעונה כו': **אי נימא מזרק.** לקבלת דם ויליף מעולת סיני דכתיב [שמות כד] וישלח את נערי בני ישראל וכתיב יב] עולה התם: **וישם באגנות.** וכיון דהדור איתקוש כולהו לשלמים דכתיב ביה בהאי קרא וילפינן מיניה לקמן בשמעתין (דף נח.) מה

(ט) **ניתי** עשה ולידחי את לא תעשה. לאו לתאכל כחמור שבה פריך שתיאכל בלילה ולמחר כשלמים דהאידנא דה"ל נותר ואין עשה דוחה את ל"ת שיש בו כרת (יבמות ח.) אלא אם פסולה היא תיפסל קאי דניתי עשה דאכילת קדשים ולידחי לאו דכל שבקדשים פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו [דקאי] (אי) נמי אאשר פסולין דליכא כרת כגון דנשחטה בלילה ולן דמה ונתן למקומו (ומתן לזמנו) ול"ת ומאי קושיא דלמא גזירת הכתוב הוא דאמר קרא יקדש להיות כמוה ויש לומר דקרא איכא לאוקומי בכשרה שתיאכל (ט) כחומר שבה יג] עד הלילה ומיהו קשה דכי הוי לילה ניתי יד] עשה ונדחה ונראה דקרא איכא לאוקומי בבישול קדשים וחולין כי מתני' ועוד טו] דאם איתא דהכא לא דמי מאי חזית דילפת מכלאים בציצית דעשה דוחה את לא תעשה אדרבה נילף מהכא דלא דחי: **ואחד** עצם שאין בו מוח ואמאי ניתי עשה כו'. טז] בסוף כיצד צולין (פסחים פה.) דריש מדכתיב ועצם לא ישברו יז] בו בפסח שני שאין ת"ל שהרי כבר נאמר ככל חוקת הפסח יעשו אותו יח] אבל אי לאו קרא דפסח שני ה"א ואכלו את הבשר בלילה הזה בבשר שבתוך העצם ומה אני מקיים ועצם לא תשברו בו בעצם שאין בו מוח אבל עצם שיש בו מוח שובר ואוכל דיבא עשה וידחה לא תעשה והא יט] דפריך הכא ולמאי ניתי עשה כו' הכי פריך כלומר מהכא נגמר דאין עשה דוחה לא תעשה בעלמא כי הכא אלא ודאי במקדש שאני כ] ונ"ל דהכי פריך ניתי עשה כו' כמו בחולין ונוקי קרא דיקדש אם כשרה תיאכל כחומר שבה דשייך בה כרת אם היא נותר וקמ"ל דהיתר מצטרף לאיסור כדאיתא פרק אלו עוברין (שם מה.) ובפרק ג' מינין (נזיר לז:) ולא נוקים קרא לאם פסולה תיפסל דליכא אלא לאו ומשני גלי קרא גבי קדשים בעצם שיש בו מוח דלא דחי ולכך נילף קדשים מקדשים ולא נילף קדשים מחולין כרו"ך. ולא"ת שאני הכא משום דאפשר לקיים שניהם דמנח גומרתא עילוייה ושקיל ליה מוח וי"ל דרבא הכא לטעמיה דמפרש בסוף כיצד צולין (פסחים פד:) גבי אין נימנין על מוח שבקולית דלא אפשר בגומרתא משום פסידא דקדשים א"כ לא מקיים עשה דואכלו את הבשר בלילה הזה דא"א שלא ישרוף הגומרתא מעט מן המוח שבפנים ואפי' אביי שמפרש התם משום פקע לאו משום דס"ל דגומרתא אפשר בלא שריפת מוח אלא קסבר דמשום הפסד קדשים מועט כזה לא חיישינן מיהא כא] אכתי קשה היכי כב] אתי האי עשה ודחי לא תעשה הא בעידנא דמתעקר לאו דשבירת עצם לא מקיים עשה דאכילה כג]: **והתם** עולה הוא כדכתיב ויעלהו לעולה תחת בנו. תימה דהאי קרא דרשי' ליה לענין חולין כפ"ק דחולין (דף טז.) דאמרינן מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת ואומר ר"ת דגמרינן נמי חולין מדכתיב לשחוט את בנו ולא כתיב לשחוט את העולה אבל כלי לא שייך למילף בחולין אלא בקדשים כשאר עבודות דבעו כלי שרת ומדכתיב ויקח דמשמע דבר תלוש ולא כתיב סכין כד] דרשינן תלוש בחולין וכלי בקדשים מדהוזכר מאכלת דהוה מצי למכתב ויקח המחתך ואע"ג דהתם בחולין (ג"ז שם) דחי רבי חייא זריזותיה דאברהם קמ"ל הכא לא שייך לדחויי הכי דלענין מה שהביא דבר תלוש ולא סמך על מה שימצא צור וקנה מחובר שייך למימר דכתב כה] קרא לאשמועינן זריזותיה אבל לענין מאכלת שהזכיר למה לי למכתב אי לאו לאשמועינן דעולה טעונה כלי: **מה** מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה. ופריך בחטאת ואשם נמי כתיב כל זכר אלא לשלמי ציבור פירש בקונטרס הא דלא ילפינן זכרי כהונה מחטאת ואשם כדילפינן ממנחה משום דכתיב בתרוייהו גבי אכילת זכרים קדש קדשים הוא דמשמע מיעוט הוא ולא אחר וקשה דבפרק איזהו מקומן (לעיל דף נה.) איכא תנא דיליף מהיקשא דחטאת מקרא דכתיב ועשיתם שעיר עזים [אחד] לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים מה חטאת לזכרי כהונה אף שלמי ציבור לזכרי כהונה הא כו] לא קשיא מידי דההיא היקשא לא איצטריך למילתא אחריתי ועוד נראה לפרש דהיינו טעמא הכא דהיקשא דחטאת ואשם איכא לאוקומי למילתא אחריתי כדמפרש הכא לא מוקמינן לה לאכילת זכרים דכיון כז] דלאו שוה בכל הנהו דכתיבי בקרא אבל כח] מנחה על כרחין להכי אתיא דלא משכחת למילתא אחריתי: **אף** כט] שלמי ציבור אין נאכלין אלא לזכרי כהונה. ושלמים דהאי קרא בכבשי עצרת קאי דקדשי קדשים ניהו כל הכתובין במקרא זה ל] ונראה דעל כרחין איירי נמי בשלמי נדבה דהא בפ"ק (לעיל דף ה:) נפקא לן מהאי קרא שלא לשמו ועוד בכולהו קרבנות דטעונין כלי מהכא נפקא לן: **בקדש** הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו וגו' לימד על זבחי שלמי ציבור כו'. האי קרא בפרשת קרח כתיב ואף על גב דזבחי שלמי ציבור לא כתיב התם כיון דכתיב בהאי קרא קדש יהיה לך וגבי כבשי עצרת כתיב בפרשת אמור אל הכהנים קודש יהיו לה' לכהן מסתברא דבדידהו מיירי וכן פירש בקונטרס ועוד לא] ילפינן משום דאיקרו קדש קדשים כדילפינן לעיל בפרק איזהו מקומן (דף נה.) ובפרק שני דערכין (דף יא:) מדכתיב על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה קדשי קדשים אף זבחי שלמי ציבור קדשי קדשים:

כח] אבל היקשא דמנחה כנ"ל (צ"ק): כט] אף כל אין כנ"ל והשאר נמחק (שיטה): ל] בש"מ נוסף כך פירש בקונטרס. ועי' בש"נ דף נח ע"ל אות ד: לא] ועוד יש לפרש משום דאיקרו כו' כנ"ל (שיטה):

ליקוטים תאכל בחמור שבה. רבינו חננאל גרס בחומר שבהן, ומיירי בחטאת ושלמים, ואם נבלע החטאת בשלמים שנשחט אתמול נאכל כחומר השלמים ואינו נאכל בלילה, ואם נבלע החטאת בשלמים שנשחטו היום נאכל כחומר החטאת ואינו נאכל למחר. ולשון הברייתא קשה דאמר עד שיבלע בבשרה משמע דאיירי בהיתר שנבלע באיסור והדר קאמר יקדש להיות כמוה משמע שהאיסור נבלע בהיתר (תוס' פסחים דף מה ע"א): רב אשי אמר יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. בהך סברא אי התחלת המצוה דוחה ל"ת והוי בעידנא או לא הוי בעידנא אשר חלקו בסברא זאת הרנב"ר ומהר"י הלוי כמו שהובא בנ"י הנ"ל, נלע"ד שהיא פלוגתא דאמוראי, ורבא ורב אשי החולקים בהך סברא כאשר אבאר בס"ד. דהנה במס' זבחים דף צ"ז ע"ב דתניא בברייתא יקדש להיות כמוה שאם פסולה תיפסל פריך הגמרא וניתי עשה וידחה ל"ת אמר רבא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש שנאמר ועצם לא תשברו [illegible] אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח אמאי וניתי עשה וידחה ל"ת. אלא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש, רב אשי אמר יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. ורבים עמדו בסוגיא זו מאי אהני רב אשי [illegible] ל"ת ועשה הא תינח בהך דיקדש שהוא עשה ול"ת אבל בשבירת עצם שיש בו מוח בפסח אכתי קשה ליתי עשה דאכילת פסח וידחה הל"ת דשבירת עצם כמו שהוכיח רבא. וראיתי להרב טורי אבן במס' ר"ה דף כ"ח [illegible] מהל' נדרים הלכה ו' ג"כ עמד ע"ז וניחא להו דגם רב אשי סובר תירוצו דרבא דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש והיינו טעמא דברייתא דאחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח, ורב אשי לא בא לאפלוגי על [illegible] דעל הך דיקדש להיות כמוה לא צריך להך דרבא דבלא"ה לא קשיא ריבא עשה וידחה הל"ת דיקדש הוי עשה ול"ת, והרב שער המלך שם הוסיף עוד דאין לומר דרב אשי לית ליה תירוצו דרבא כלל ועל ברייתא ואחד עצם שיש בו מוח לא קשיא ליה דיבא עשה וידחה הל"ת דהוא"ל ואפשר לקיים שניהם ע"י גומרתא כמ"ש התוס' שם בד"ה ואחד עצם שאין בו מוח דאם זה הוא טעמא דרב אשי הו"ל ליישב הברייתא דאחד [illegible] דהי"ט משום דאפשר לקיים שניהם ע"י גומרתא. ואני אומר דזה הוא דוחק לומר דרב אשי אית ליה לתירוצו דרבא וטרח בכדי לתרץ תירוץ אחר מה שאינו מספיק ליישב גם ברייתא דעצם שיש בו מוח. וגם הוא [illegible] בש"ס כשבא אמורא לתרץ תירוץ אחר נקטינן דפליג ולית ליה תירוץ הראשון. אמנם אני אומר דאף אם יהיבנא ליה להרב שער המלך דליכא למימר דרב אשי מתרץ הך ברייתא דעצם שיש בו מוח משום דאפשר [illegible] דא"כ הו"ל לתרץ כן ולומר דטעמא דברייתא הכי. הן כל זה אי ליה לן ליישב הך ברייתא כי אם ע"י תירוש דין דאפשר ע"י גומרתא. אבל אני אומר דלרב אשי הך דיוקא דרבא מברייתא דאחד עצם שיש בו מוח [illegible] לומר דעשה דאכילת פסח ידחה ל"ת דשבירת עצם לא הוי בעידנא דמיעקר ללאו קיים העשה כמו שמקשים התוס' באמת על רבא שם בזבחים בסוף ד"ה ואחד עצם וכו' דעל לאו דשבירת עצם עובר תיכף בשעה [illegible] עד שיאכל. איברא ראיתי להרב טורי אבן בר"ה מס' חגיגה אשר כבר הבאתי מקצת דבריו לעיל שם מביא בשם פסקי התוס' דכתבו לתרץ קושייתם דשפיר הוי בעידנא דהא אי אפשר לאכול המוח אם לא שישבר [illegible] ולרבא מוכח דס"ל דכל התחלת המצוה דוחה ל"ת דהא א"א לקיים המצוה בלא"ה והוה בעידנא דמיעקר לאו קא מקיים העשה ושפיר הוה קשה ליה על ברייתא דאחד עצם שיש בו מוח ניתי העשה וידחה הל"ת [illegible] ואחד עצם שיש בו מוח דיבא עשה וידחה ל"ת, דהא לא הוי בעידנא, ורב אשי ס"ל כסברת הר"י הלוי הנ"ל. ואין להקשות דכל זה [illegible] לפרש כן דהא על גוף הברייתא לא קשה דניתי עשה וידחה ל"ת דהא מה דאסור שבירת עצם שיש בו מוח ילפ' לה בכ"ם כיצד צולין [illegible] כמ"ש התוס' בד"ה ואחד עצם וכו'. ולרב אשי לא קשיא ליה כלל דנילף בעלמא מפסח, דבאמת ילפינן מיניה דכל שאין העשה נגמר [illegible] בשעת עקירת הלאו נגמר כל המצוה כדעת הר"י הלוי וא"כ מה היה לו לרב אשי ליישב בהך ברייתא כיון שלדעתו באמת ילפינן מהך [illegible] עקירת הלאו אין לו דמיון כלל להך דעצם שיש בו מוח כנ"ל. ואדרבה לרבא צריכין אנו להמציא דאין חילוק בין עשה שהוא התחלת [illegible] בעידנא הואיל ולא סגי בלא"ה כסברת הרנב"ר הנ"ל. היוצא מזה דרבא ור"א פליגי בהך סברא אי התחלת המצוה דוחה ל"ת או לא [illegible]

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"ח מהל' מעה"ק הלכה ח:
סה ב מיי' שם הלכה טו:
סו ג מיי' שם הלכה טז:
סז ד מיי' פי"ד שם הלכה ז:
סח ה מיי' פ"י שם הלכה ג:

◆

תורה אור השלם

1. כל אשר יגע בבשרה יקדש ואשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה תכבס במקום קדש: ויקרא ו, כ
2. בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ועצם לא תשברו בו: שמות יב, מו
3. זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים: ויקרא ז, לז
4. ויקח משה חצי הדם וישם באגנת וחצי הדם זרק על המזבח: שמות כד, ו
5. וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו: בראשית כב, י
6. וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו: בראשית כב, יג
7. כל זכר בכהנים יאכלנו במקום קדוש יאכל קדש קדשים הוא: ויקרא ז, ו
8. כל זכר בכהנים יאכל אתה קדש קדשים הוא: ויקרא ו, כב
9. בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אתו קדש יהיה לך: במדבר יח, י

◆

מוסף רש"י

עד שיבלע בבשרה. כגון שהיו שתי חתיכות אחת שלמים ואחת של בשר חטאת ונפל מן החטאת על השלמים ונבלע בה, יאכל כחומר שבה ליום ולילה כחטאת (מנחות מג:): להיות כמוה. הנוגע בה ונבלע ממנה (חולין צט.): אם פסולה היא. שאם פסולה היתה החטאת, כגון שיצא או שנפסל אחר: תפסל. אף זו שבלעה ממנה (פסחים מה.): ואם כשרה היא. החטאת, תאכל הנבלעת כדינה לאסור באכילה אלא כחמור שבה, כחומר החטאת שנבלע בה, לפנים מן הקלעים ולזכרי כהונה וליום ולילה אחד (שם). ומהכא גמרינן לכל איסורי קדשים דלא בטילי לגמרי (חולין שם): תאכל. הנבלעת: בחמור שבה. שהרי יש בה ב' מינין אחד חמור ואחד קל והולכה הולכת אחר החמור (פסחים שם): זאת התורה וגו'. סוליה קרא יתירא הוא דהא בכל חד באפי נפשיה כתיב זאת תורת העולה, זאת תורת החטאת כו', אלא לדרשה הוא דאתא: מאי כלי. על איזה כלי הוא מלמד: אילימא מזרק. דכתיב (שמות כד) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וכתיב בההוא קרא וישם באגנות, אלמא עולה טעונה מזרק ואתא האי התורה לאקושי שאר קרבנות לעולה שטעונה מזרק: וישם באגנות. דהתם שלמים נמי הוו דכתיב ויזבחו זבחים שלמים: מה מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה. דכתיב (ויקרא ו) כל זכר בבני אהרן יאכלנה: מאי היא. על איזה מן הקרבנות מלמד שיהא נאכלין לכהנים (מנחות פב: מכות יח:): ואי שלמי ציבור. כבשי עצרת: כל זכר יאכל אותו. לעיל מיניה כתיב זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש וגו' וכתיב בתריה בקדש הקדשים תאכלנו, דלא צריך, דהא בכל הנך דכתיב בקרא דלעיל מיניה בכוליה כתיב זכרים, כלו את אהרן, ריבויא הוא ללמד על כבשי העצרת, דהתם נמי נקראו קדשים, דכתיב קדש יהיו לה' לכהן (שם פג.):

◆

שיטה מקובצת

רש"י ד"ה עד שיבלע כו' ואין ללמוד מכאן כו'. עיין בתוס' בחולין דף צט [ע"א] ד"ה ואם כשהן: תוד"ה ניתי כו' דקרא איכא לאוקמי בבשרה שתיאכל [illegible]

מסורת הש"ס

א) פסחים מה. נזיר לז: חולין צט., ב) פסחים פה. ע"ש, ג) ע' שבת כה. קלג. פסחים פד. ד"ה לב ביצה ח יבמות ה. ב. מא. סנהדרין יט. חולין קמא. ועי"ע ירושלמי ביצה פ"א ה"ג, נדרים ספ"ג, ד) מנחות פב: ע' תו"כ צו פי"ח ה"ז-ח, ה) פי' רש"י דמכאן ואילך, נדפס בדף צח., ו) [ע' פרש"י לקמן נח. ד"ה אלא סכין], ז) תו"כ שם פרשה ד ה"ז, ח) [ועי' קרבן אהרן פר' ג' יד ע"א בהגהות לדוכר זה], ט) עי' תוס' חולין צט. ד"ה תאכל, י) [ועי' בפסקי תוס' סעיף סט ישוב ע"ז וע' במל"מ פ"י מהל' ק"פ ה"א].

◆

שינויי נוסחאות

א] נ"י ר"ח שבהן, עיין בליקוטים: ב] נ"ל דתניא (שיטה): ג] אלא ש"מ אין (שיטה): ד] הוא הה"ל עשה ולא תעשה ואין עשה כו' (שיטה): ה] נ"ל דמקדשת (שיטה): ו] כת"י גורס אי נימא. וכן הוא לחם הפנים (מנחת יהודה): ז] נ"ל סכין (בתחיה יודע): ח] כת"י הגירסא כהונה אף כל לאתויי מאי אי לאתויי חטאת וכו': ט] בכהנים יאכל אותה כל זכר בכהנים יאכלנו כנ"ל (יעב"ץ): י] תיבת ואע"ג נמחקת (צ"ק). ונכת"י מתיבת ואע"ג עד פסולין ליתא (ב"ש): יא] כאן הס"ד ומתחיל לעולה. לכך כו' (בתחיה ושיטה): יב] טס' שמכי' וכ"ש וכתיב התם וישם באגנות. והס"ד ומתחיל בשלמי ציבור כו'. וכיון דהדור כו': יג] נ"ל שבהן כגי' ר"ח בפסחים וחולין וקאי אחטאת של היום ושלמים של אמש (גליון מים חיים). ועי' בליקוטים: יד] נ"י כה"ז לא ניתי. וכותבם להקשות דלכפרים א"כ לגוה"כ דיקדש דאי הוי לילה או הוי נותר ותו לא דמי ליה העשה (חי"נ). ועי' ל"ק ופי"מ דמפרשים עפ"י הגיר' שלפנינו. וע"ע בתר"כ: טו] ועוד נ"ל דהכי פריך ראם כנ"ל (צ"ק): טז] נ"ל ליתא בל"ק תימה בסוף וכו'. וכן בכתב הדיבור מיסב אל"ק משמעות דבריהם על דרך קושיא, ומשום דלהלן מקדימים התוס' בפירוק. אולם לשאר מפרשים שהבאתי להלן אות כ' אתי דברי התוס' כאן כפשיטות בלי שום הגהה דמפרשי מילתיה דר"ש בן מנסיא: יז] בש"מ וכ"ם וכ"ה הגיהו תשברו. וזה ל"ע דבפסח שני ישברו כתיב: יח] נ"י ל"ק אותו דמשמע אבל כו' ועי' אות טז: יט] נ"י ל"ק והשתא הא דפריך כו'. ועי' אות כז: כ] נ"י ל"ק שאני לפי"ז ועצם לא תשברו בו בפסח שני למה לי ונ"ל כו'. ועי' לעיל אות טו. נ"ל מתיבת ונ"ל עד ברוך, שייך לדיבור הקודם בסופו (ח"ן גליון). וע"ע פי"מ ומה"ק דמפ' גי' שלפנינו: כא] ומידו (שיטה): כב] היכי ס"ד דאתי (צ"ק): כג] בפסקי התוס' כתוב, אם אי אפשר לקיים עשה בענין אחר, לא בעינן בעידנא דקא מיעקר לאו מקיים לעשה. ומתירוץ התוס' הוא והמדפיסים השמיטו התירוץ מן הספרים (טורי אבן ר"ה חגיגה ועשב"נ): כד] נ"ל ויכין (שיטה). יכי"ק כתוס' חולין שם: כה] דכתביה (שיטה): כו] נ"י ל"ק ונ"ל לפרש דהא ל"ק מיירי דהיינו טעמא הכא דלא ילפינן מהיקשא דחטאת ואשם דאיכא לאוקמי כו'. ובכת"י כש"מ: כז] נ"ל כיון (שיטה):